Briefwisseling tussen Menno ter Braak en Victor E. van Vriesland 1925-1935

Menno ter Braak en Victor E. van Vriesland

Editie: Stichting Menno ter Braak

bron
n.v.t.

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/braa002brie10_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m. Stichting Menno ter Braak

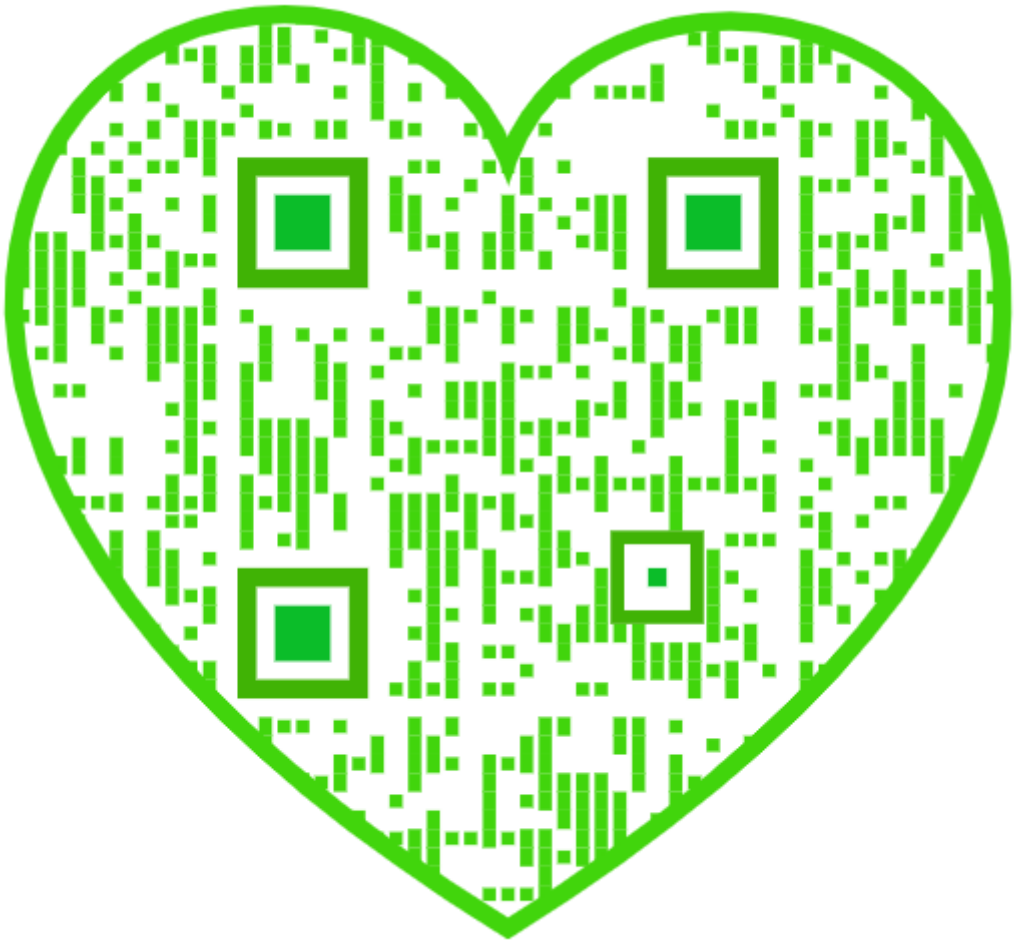

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Blaricum, 29 juni 1925

aant.

aant.

Blaricum, 29 Juni 1925

Zeer geachte Heer.

Nu u en ik in den laatsten ‘Gulden Winckel’ na elkaar genoemd worden, très étonnés de nous trouver ensembles, in den lijst van jeugdige overmoedigen, is het wel gewenscht, deze afspraak op degelijke wijze op te zetten, ter logenstraffing.

Ik zal u dan gaarne Dinsdag 6 Juli ontvangen. De bizonderheden van aankomst - trams, bussen enz. - kunnen wij Zaterdagnacht nog wel afspreken, of beter nog Zondagmorgen aan den kalmeerende Zuiderzee.

Uwe voornemens ten opzichte van de verzameling manuscripten van dèr Mouw, welke zeer omvangrijk is, zijn mij nog niet geheel duidelijk. Indien het u alleen erom te doen is, een algemeen overzicht te verkrijgen van het werk dat aanwezig is, ten einde hiervan in uw opstel een indruk te geven, dan gaat dat eenvoudig genoeg. Zoo ge echter iets van dat werk zelf onderzoeken en bestudeeren wilt, zult ge u langer dan voor een gewoon bezoek moeten inrichten. In dat geval - (ik vreesch er voorlopig niet toe te mogen overgaan iets uit te leenen) - stel ik gaarne d.w.z.[?] er mijn werkvertrek onbepaald voor u open, en zal zelfs in bepaalde omstandigheden geen bezwaar hebben tegen het nemen van copieën of het maken van aanteekeningen.

Mocht gij eventueel wenschen op deze wijze grondiger van het aanwezige kennis te nemen, dan behoeft ge niet te vreezen indiscreet op mijn tijd beslag te leggen, daar ik mij veroorloven moet, indien uw onderzoek dezen grooteren omvang aanneemt, dan van een enkel bezoek, onderwijl gewoon met mijn eigen werk voort te gaan. Ik zou dan ongeveer de functie van bibliothecaris of archivaris vervullen, die gaarne voortdurend tot alle verlangde inlichtingen zich bereid houdt, terwijl anderzijdsch de tegenwoordigheid der bezoekers hem in het waarnemen van eigen arbeid arbeid geenszins belemmert.

Gastvrijheid - anders dan voor de maaltijden - kan ik u tot mijn leedwezen juist in dezen tijd niet aanbieden, daar wij (den ganschen zomer) logé's hebben.

Ik groet u met de verzekering mijner hoogachting,

V. v. Vriesland.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland

Eibergen, 30 juni 1925

aant.

aant.

Eibergen, 30. VI. '25

Zeer geachte heer van Vriesland

Uw schrijven ontving ik hedenmorgen, deed mij onmiddellijk de eenige ‘Gulden Winckel’ in het dorp opsporen. De loslippige Pannekoek heeft inderdaad een merkwaardig en schilderachtig ensemble der volken tentoongesteld, dat zich, als ik mij wel herinner, dien avond voor de eerste maal in die formatie ‘ensemble’ bevond. - Ook is het waarschijnlijk aan de geaardheid onzer ‘ensembles’ te wijten, dat mijn bedoelingen t.o.v. dr. Dèr Mouw te onduidelijk zijn gebleven. Misschien mag ik U dit nog even, ditmaal in Schriftelijk-nuchtere eenzaamheid, uiteenzetten.

In de eerste plaats ben ik zeer dankbaar voor de door U aangeboden gastvrijheid, die ook wanneer mijn plannen van grootscher aard waren, mijn stoutste verwachtingen zou overtreffen. Voorloopig was mijn doel echter wat bescheidener, daar ik slechts een studie over Dèr Mouws Adwaïta schrijvende ben, die alleen zijn *uitgegeven* werk betreft, wat opzichzelf al een tamelijk uitgestrekt terrein is. De opzet is een vergelijking van het critisch-philosophisch, prozaïstisch standpunt met het mystisch-Upanishad-isch, poëtisch (over de Upanishaden zal ik, als slechte half-linguïst, natuurlijk kort zijn), gevolgd door een beschouwing over ‘Brahman’ en enkele paraphrases. Om een vollediger inzicht in de persoonlijkheid te krijgen, tevens een algemeene indruk van zijn onuitgegeven werk, nam ik derhalve de vrijheid Uw welwillendheid in te roepen, die de ‘archivaris’ van Dèr Mouw's manuscripten zijt en eens zijn vriend waart.

Ook al met het oog op de omvangrijkheid van de nalatenschap (waarvan ik door den heer van Regteren Altena wist) heb ik aan eenige bewerking daarvan niet gedacht. Practisch zou ik daartoe, gezien komend doctoraal en promotie, waarschijnlijk ook niet den tijd kunnen vinden, die het werk ongetwijfeld toekomt. (U zult, hoop ik, stilzwijgend al verondersteld hebben, dat er van eenige inmenging in ev. uitgave, waarvan het initiatief natuurlijk alleen U als ‘executeur’ toekomt, bij mij geen sprake was!) Wel ben ik er, na het lezen van het gedrukte, vast van overtuigd, intuïtief, dat de manuscripten de moeite van den editie meer dan waard zullen zijn. In verband met de geestesgesteldheid van het publiek geloof ik echter met U, dat er vele practische bezwaren aan verbonden zijn. Mocht U echter te eeniger tijd een uitgave willen bezorgen, dan ben ik gaarne bereid, wanneer U daartoe medewerking noodig zoudt hebben, de hulp, die ik kan geven, te verleenen. -

De opzet van mijn opstel betreft dus slechts het uitgegeven werk. Ik weet niet of het mogelijk zal zijn in een kort bestek daaraan een samenvatting van het onuitgegevene, een algemeene indruk dus, toe te voegen. Maar dit kunnen wij natuurlijk Maandag 6 Juli nader bespreken. In ieder geval zal U nu de omvang van mijn plan duidelijk zijn. Het scheen mij beter, dit even schriftelijk af te doen, dan op de waarschijnlijk zeldzame ebben van de Midzomernachtsfestiviteit te rekenen (wanneer de ontstellende berichten over het verdwijnen van Campert, die U waarschijnlijk ook reeds ter oore kwamen, daarin althans geen verandering zal brengen; onder alle omstandigheden ben ik echter vanaf 3 Juli in Amsterdam, den Texstr. 31[b]).

Gaarne dus kom ik 6 Juli ten uwent, hoop daardoor niet te veel beslag op uw tijd te leggen.

H.gr.

Uw dw. Menno ter Braak

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Blaricum, 17 juli 1925

aant.

aant.

Blaricum, 17 Juli '25

Amice,

Als ik je niet dadelijk schrijf, kom ik er zoo gauw niet meer toe, daar ik voor een week op reis ga. Ik dank je voor de toezending van je beide prozastukjes. Zoo je van mij een ietwat dieper gaande beschouwing daarover verwacht, iets waaraan je, vrees dan aan een persoonlijken indruk, verder iets zoudt hebben, moet ik je teleurstellen. Ik ken je te weinig om na lezing van slechts twee kleine stukken iets aan te geven, te vinden, te concludeeren, dat je meer over jou dan over mijzelf, - mijn toevallige reactie - zou zeggen. Na dit voorbehoud volgt dan mijn oordeel, dat dus voor je komend werk niet verhelderend, instructief kan zijn, maar hoogstens een algemeene aansporing tot verder werk...en.

Naar mijn meening is, wat je me gezonden hebt, wel van belang en ook wel van dezen tijd. Dit laatste wil zeggen dat ik er ook voor de toekomst mogelijkheden in voel. Er is eenige invloed van Houwink, maar niet overdreven veel, en met vermijding van enkele van diers zwakheden. Daar er echter geen andere invloeden zijn aan te wijzen, lijkt die van H., als eenige, grooter dan hij werkelijk is. Het werk is sterk, maar heeft misschien het zwak, sterk te willen zijn. Het nagelaten proza van den jong gestorven Gerard van den Hoek is eraan verwant. Maar vooral diens ‘Gevloekte Thuiskomst’ is grooter, en het zou een toetsteen, een vuurproef voor je proza zijn, om ook zoo iets van langeren adem vol te houden. Van deze krappe puntige moment-opnamen (ik denk ook aan Jules Renard's Histoires Naturelles!) moet je tijd-opnamen maken, maar dit natuurlijk... met dezelfde lens, hetzelfde toestel. Ongetwijfeld zou het goed zijn als je de Duitsche expressionisten bestudeerde; *niet* de bekende (Edschmid, Sternheim), maar de jongsten: Brecht (‘Trommeln in der Nacht’), Bronnen (‘der Vater’ en vooral ‘Schekspirs Tod’), Kafka (‘Der Heizer’) enz.

Modern is je werk omdat het niet lyrisch is en naar concentratie streeft. Het gevaar voor gevoelsverdorring is naar ik meen bij jou nog niet aanwezig - voorzoover ik naar deze twee specinima oordeelen kan. Aanmerkelijk veel beter dan ‘De Amateurfotograaf’ acht ik ‘De Handelsreiziger’. Dit acht ik gaaf in onderdeelen en als geheel.

‘De Amateurfotogr.’ is veel minder een geheel geworden. Meer dan het andere stukje, - te veel - neigt het naar het anecdotische. ‘Kiezelig pad’ is geen kiezelpad maar b.v. een zandpad waar ook wat grind op ligt en dat daardoor als bijkomstige eigenschap ook iets ‘kiezeligs’ krijgt. Maar erger is het slot ‘*Angst snoert* weer zijn keel’ mist werking omdat de opverdreven opgeschroefdheid hier niet voorbereid of anderszins gerechtvaardigd is. - ‘En hij prevelt een onhoorbaar gebed’ heeft dezelfde fout en is bovendien nog conventioneeler. Bepaald storend. Al maakt ‘dat hem doet blozen’ het 'n beetje goed. - ‘het *verwezen* torentje’ is een aardige vondst (uit

meerdere). - Maar je moet je er *zeer* voor in acht nemen, geen aaneenschakelingen van aardige vondsten te gaan schrijven. ‘De weeke waaier van het diafragma’ is *prachtig*!

‘De Handelsreiziger’ is te goed, is ook tezeer een geheel geworden, om er onderdeelen van te ontleden. Het behoort tot het zeer goed proza dat ik las. - Op iemand die dit kleine stukje proza schreef geloof ik groote verwachtingen te mogen bouwen.

Handdruk tt.

V. v. Vriesland.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Blaricum, 15 september 1925

aant.

aant.

Blaricum, 15 Sept. '25

Waarde Menno,

Mijn besten dank voor de toezending van je opstel. Ik vind het buitengewoon interessant en scherpzinnig. Met dat van Verwey is het verreweg het beste, dat over Adwaita werd geschreven, maar jouw opzet is methodologisch juister. Mij is het een persoonlijke voldoening dat eindelijk een studie als deze, die op de hoogte van haar onderwerp staat, over d.M. geschreven is.

Enkele kleinigheden, bij eerste lezing genoteerd. p. 7 tweede alinea ‘uitgebuite’ symbool; - niet mooi, beter: gexploiteerde, of (in anderen zin, passief, gezien:) afgesleten. p. 12 eerste al.: ‘belangrijkheid’ - dit woord lijkt me in dat verband verkeerd gekozen; ik zou zeggen: zijn *tragiek* als dichter, en zou dan 7 regels lager de stippeltjes vervangen door ‘en’ of ‘maar’.

p. 9, voorlaatste alinea. Je beschouwing over het Woord is van groote beteekenis voor je betoog, en daarom is het jammer dat juist dit gedeelte te sommair gehouden is en daardoor niet geheel doorzichtig geworden. Deze hoogst belangrijke kwestie behoeft eenige nadere uitwerking. Volgens mijne meening is de hoofdstrekking, opvatting omtrent de magisch-sacramentale waarde, de bezweringskracht, van het woord bij Adwaita, niet juist. Doordat de dichter van ‘Brahman’ zoo sterk plastisch, zinnelijk, visueel werkt, vervult en: het Woord bij hem een sterk *dienende* en nauwelijks autonome functie. - De ‘elementaire verwantschap’ tusschen het wijsgeerig proza en mystisch gedicht is volkomen juist gezien en vormt de grondslag van je critische methode in je stuk. Wat je dan daarna zegt over de ‘evenzeer slechts elementaire waarde’ die het woord in het zinsverband kan hebben (lees: een slechts evenzeer elementaire waarde!) is mij niet duidelijk geworden. - Kan je deze alinea niet nog iets uitbouwen?

Bovenstaande opmerkingen schrijf ik in grooten haast na één enkele lezing. Ik stel mij voor, nog nader en uitvoeriger op je stuk in te gaan, gelijk het ongetwijfeld verdient. Ik sluit hierbij 3 stukken van v. Eeden in (het eene werd mij indertijd

toegezonden zoodat de onderstreepingen daarin van mijn naam niet van mij zijn). Ik zal voor je bibliogr. noot een lijst opstellen van de kritieken in mijn bezit, en deze nog eens completeeren met recensies die Mevr. dèr Mouw, bij wie ik eind dezen week logeer, nog mocht hebben: ik zend je die lijst dan uit Den Haag. Ik schrijf je dan rustiger; wacht dus nog met mij te antwoorden, dit was slechts een woord van dank in vliegende haast. Kan deze niet meer overlezen. de leugenachtige prullaria van v. Eeden gaarne retour!

Hart. gr.
tt. V.v. Vriesland

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland

Amsterdam, 28 september 1925

aant.

aant.

aant.

Amsterdam, 28. IX. '25
Den Texstr. 31b

B.V.

Daar ik tot op heden je beloofde schrijven en litteratuuropgave nog niet ontving, voel ik me gedwongen je, voorloopig, even mijn dank te betuigen voor je brief. Het was me een groote voldoening, dat je als geheel, mijn werk kon apprecieeren. Je opmerkingen over de waarde van het woord bij Adwaita zijn, zooals me bij nauwkeurige herlezing bleek, ongetwijfeld juist; ik zal het desbetreffende gedeelte dus omwerken en daardoor, naar ik hoop, verduidelijken. Ook de absoluut eenige wijze van bewustwording kan ik dan wellicht nog eenigszins toelichten. Je verdere critiek wacht ik met groote belangstelling.

Ook van Regteren Altena zond me een zeer gunstige recensie, die, in onderdeelen, vooral het eerste deel (I, II, III) betrof.

Dank ook voor de toezending van je ‘Nocturne’, die ik al in de ‘Gids’ ontdekt had. Ook daarover na je (beloofde!) brief meer. Toevallig ontdekte in ook in de ‘Nieuwe Gids’ van jaren geleden jeugdgedichten van je, waaronder een m.i. voortreffelijk *duitsch*. Afgezien van eventueele invloeden vond ik het als *vers* buitengewoon goed en minder cerebraal dan de belangrijker ‘Nocturne’. Later uitvoeriger commentaar.

Je détailopmerkingen komen me als verbeteringen voor; alleen zou ik het woord ‘uitgebuit’ (pag. 7) willen handhaven, omdat het m.i. hier het sterkst accentueert, wat ik bedoel.

De stukken van v. Eeden beteekenen inderdaad niet veel en zijn onverdraaglijk arrogant. Ik zend ze met de brochures terug.

In hoop dus op meer schriftuurlijks van je hand
Je [?] Menno ter Braak

I, II en III verschijnen in het Oct. - , IV, V en VI in het Nov. nummer van de V.Bl.
-

Mocht deze brief onverhoopt de jouwe kruisen, dan volgt uitvoeriger antwoord.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak (Amsterdam)

Blaricum, 2 oktober 1925

aant.

aant.

Blaricum, 2/10 1925

Daar achterstalligheden wegens reizen en ongesteldheid uitvoerig schrijven te tijdroovend maken en toch voor publicatie kennisname mijner aanteekeningen gewenscht: Kom vanmiddag circa twee uur bij me, ben vrij tot acht neem exemplaar mee. Zoo niet bel twee uur op.

Vic

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak (Amsterdam)

Blaricum, 5 oktober 1925

aant.

aant.

5/10 '25.

Amice,

Dank voor toezending der ‘Aanteekening’. - Vergun mij enkele opmerkingen. Brahman I was persklaar toen d.M. stierf, ik heb er niets in veranderd, slechts deel II heb ik bezorgd (zie mijn Aanteekening achterin). - De ‘Jeugd’cyclus bleef niet ‘ten onrechte’ onbekend (daarin ligt een verwijt aan mijn motieven), maar b.v. ‘helaas onbekend’. - Wil je de besprekingen van Coeller en Dr. de Jongh niet noemen? -

Het art. over Kennistheorie vermeldt alleen: Overdruk uit de Tijdspiegel 1907, - zonder vermelding van de maand.

Tot ziens,

tt. V.v.Vriesland.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan

Victor E. van Vriesland (Blaricum)

Amsterdam, 6 oktober 1925

aant.

aant.

A'dam 6.X.25

Am.,

Mijn excuses voor de slip of the pen van het 'ten onrechte'; ik zal het natuurlijk herstellen. De aanteekening schreef ik in vliegende haast, met het oog op de proef, om haar p.o. aan Marsman te kunnen zenden. Je begreep reeds, dat de inderdaad ongelukkige term niet op je motieven, die ik volkomen eerbiedig, maar op de litteraire waarde betrekking had. Met de *practische mogelijkheid* der publicatie had dit natuurlijk niets uitstaande. - Verder: was de zin over het bezorgen der uitgave niet juist? Ik heb de tekst niet hier, maar zal het in de proef nauwkeurig nagaan.

De artikelen over Coeller en de Jongh vermeldde ik niet, omdat ik de aanteekening tot een algemeene orintatie beperkte. Maar misschien is het juister ze te noemen; ik zal trachten op de Universiteitsbibliotheek de opgave voor het tijdschriftnummer, waarin ze voorkomen, te vinden.

Je zag, dat ik verder een keuze deed. Het leek me beter dan een opsomming van titels die waarschijnlijk nog niet geheel volledig zou zijn.

Hart. gr.

tt Menno ter Braak

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak (Amsterdam)

Blaricum, 11 oktober 1925

aant.

aant.

<Zondag>

B.M.

Ik vergat, je te wijzen op een klein stukje van mijn hand in De Nieuwe Amsterdammer van 2 Aug. '19 (N° 240), over dèr Mouw. Voor je Aanteekening is het waarschijnlijk niet van belang, maar (het was hoofdzakelijk als afweer tegen v. Eeden bedoeld), maar misschien vindt je het wel curieus, het even na te slaan.

Beste gr.

tt. VvV.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan

Menno ter Braak (Amsterdam)

Londen, 20 januari 1926

aant.

aant.

Hartelijke groeten
Vic.

[handschrift Ter Braak:]

De jeugdige dichter D.B.
Die sloeg bij Pom [xxx xx xxxxxx lijk.]
En wat die jongen
Daarmee is begonnen
Was zielig en verre van zindelijk.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak (Amsterdam)

Den Haag, 4 december 1927

aant.

aant.

Zond.

Care.-
Op je brief zal ik binnen enkele dagen antwoorden. Het plan lijkt mij zeer belangrijk.
Vr. sch. gr. t.t.
V.v.V.

[op de achterzijde van de briefkaart in het handschrift van Ter Braak:]

[xxx] [xxx]
'W. Leeuwenberg.
Banstr.58.
restantje [bruine] kaarten.
Telegraaf bellen.
Pelster bellen (Param., datum) Albertini
Bloemen Netty.
Briefk. [xxx], Tijdstroom, Dirk.'

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Den Haag, 5 december 1927

aant.

aant.

aant.

aant.

Den Haag, 5 December 1927

Care. -

Voor het in je brief geopperde plan heb ik de grootste belangstelling: zoo ooit, dan lijkt ook mij van dèr Mouw's poëzie een bloemlezing volkomen gemotiveerd. Populair zal hij wel nooit worden, maar een juiste keuze uit de meer bevattelijke verzen - bevattelijk voor een grooter kring dan die van de logge, slecht geëxploiteerde Versluys-editie kennis nam, met weglating van groote serie's, en aangevuld met enkele geschikte ‘inédits’ (waardoor ook de bezitters der beide bestaande deelen zich voor deze bundel zouden interesseeren), zou ongetwijfeld Adwaita's beteekenis nader brengen tot het grooter publiek waarop hij recht heeft.

Ik waardeer bizonder je intentie, de bloemlezing door mij te laten samenstellen en zou dit eventueel gaarne op mij nemen in welk geval ik er prijs op zal stellen overleg met je te houden omtrent het resultaat mijner keuze.

Heel jammer vind ik, dat je overweegt, je in de Vr. Bl. verschenen essay over Adwaita als inleiding door een nieuw te vervangen. Je kent mijn groote waardeering voor bedoeld opstel. Zou het niet mogelijk zijn, het uit de bij Querido te verschijnen publicatie te lichten, en als daar bezwaar tegen bestaat, is er dan zooveel bezwaar dat het stuk in *beide* functie's verschijnt? Het zou zoo goed zijn als je stuk juist op deze wijze, als inleiding, de lezers der verzen bereikte. - Ik ben er niet blind voor, dat het misschien iets te zwaar gesteld en te uitvoerig is, voor het grooter publiek dat deze anthologie bedoelt te bereiken. Maar dat bezwaar acht ik niet zoo groot: ook het werk zelf toch van D.M. vraagt inspanning van den lezer, waarom dan niet deze introductie, die een zoo voortreffelijke sleutel tot de geheele figuur van den schrijver is? Ik zou er dan ook sterk op aan willen dringen dat je nog eens goed overweegt of het niet wenschelijk is, het Vr. Bl.-artikel te gebruiken.

Wat mij betreft zou ik er prijs op stellen in een korte notitie van hoogstens een pagina mijn keuze te verantwoorden. Daar zal wel geen bezwaar tegen bestaan.

Dan zou ik natuurlijk moeten weten, hoeveel vel verzen maximum Nypels bereid is, uit te geven.

Nog iets. De naam van den uitgever Nypels is voor mij verbonden aan zeer kostbare en beperkte editie's. Is dat ook nu de bedoeling? Naar mijn meening zou een dergelijke wijze van uitgeven, hoe fraai vaak op zichzelf, in dit geval weinig stroken met het doel van deze bloemlezing: wijdere bekendheid van het dichterlijk oeuvre van Adwaita. Het resultaat van je besprekingen over een en ander met Nypels zie ik dan ook met belangstelling tegemoet.

Ik zou je echter willen aanraden hem eerst nog maar voorloopig te antwoorden en deze besprekingen over détailkwesties uit te stellen totdat is komen vast te staan, dat zulk een uitgave eener bloemlezing überhaupt wettelijk geöorloofd en dus mogelijk is. Ik zal dat ter spoedigste onderzoeken. - Het geval zit n.l. zoo, dat ik een contract met Versluys heb. Ik zeg ‘ik’, omdat het niet alleen de ‘geestelijke rechten’ op Dèr Mouw's werk zijn die bij mij berusten, maar na zijn dood hebben de erfgenamen ‘bij onherroepelijke materieele volmacht’ ook alle auteursrechten in juridischen zin aan

mij overgedragen. En daarmede zijn overeenkomst met Versluys, waardoor ik gewoon als contractant in zijn plaats gekomen ben. Nu zal Versluys de uitgave dezer bloemlezing, die stellig in zijn nadeel is, ongetwijfeld zooveel mogelijk dwarsboomen, d.w.z. als hij er wettelijk het recht toe heeft zal hij haar verhinderen, desnoods door in beslagname. *Of* hij dat recht heeft, dan wel of ik het recht heb een bloemlezing uit te geven, weet ik niet. Het is juridisch een gecompliceerde kwestie, en ik kan niet anders doen dan Keuls om advies vragen, na hem de zaak uiteengezet en hem het contract ter inzage gezonden te hebben. Dit laatste bevindt zich momenteel in mijn brandkast te Rotterdam, ik zal het er deze week gaan weghalen om het Keuls te zenden. Zoodra ik zijn advies heb zal ik je nader berichten. Van harte hoop ik dat het plan legaal blijkt, of dat Keuls anders een middel vindt om het wettelijk geöorloofd te maken.

- Ik kom zoo goed als nooit in Amsterdam, en dan nog in de grootste haast. Ik hoop echter dat jij weer eens in Den Haag komt en dan gelegenheid vindt de zaak eens te komen bespreken. Intusschen zal ik je op de hoogte houden, doe jij hetzelfde.

Tot ziens en hartelijk gegroet,
steeds t.t.
V. v. Vriesland.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Den Haag, 9 januari 1928

aant.

Den Haag, 9 Januari 1928
Postbox 134

Beste Menno.

Het advies van Keuls heeft mij nu bereikt. De uitgave is (behalve dan natuurlijk voor zoover betreft de onuitgegeven verzen) niet mogelijk zonder de medewerking van Versluys, in het contract met wien een speciaal artikel over bloemlezingen voorkomt.

De weg is een deze, dat Nypels zich met Versluys in verbinding stelt en dezen mededeelt, hoeveel verzen uit Brahman - hoeveel pag. - hij zou wenschen over te nemen;. dan kan Versluys zijn condities noemen. Hij kan Versluys daarbij nog meedeelen dat de erfgenamen van Dèr Mouw - ter deze door mij per volmacht vertegenwoordigd - in dit geval afzien van hun deel (de helft) van het door Versluys te vorderen bedrag. Deze omstandigheid kan dit bedrag natuurlijk belangrijk reduceeren. Maar als V. kwaadwillig is, kan hij de heele uitgaaf eener bloemlezing uit Brahman op grond van zijn contract verbieden.

Het is jammer maar het is niet anders. Heeft Nypels bij Versluys geen resultaat, dan zou ik het persoonlijk nog eens, namens Mevr. D.M., bij Versluys kunnen probeeren, hoewel ik geen persona grata bij hem ben. - Wat ons betreft, wij moeten het resultaat der onderhandelingen afwachten: het zou dwaas zijn, werk te doen dat later kan blijken vergeefs gedaan te zijn.

Houd je me vooral op de hoogte?

Hartelijke groeten, steeds
t.t. V.v. Vriesland.

P.S. Laat Nypels vermelden dat Mevr. dèr Mouw deze bloemlezing ook ten zeerste wenscht.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland

Amsterdam, 10 januari 1928

aant.

aant.

aant.

Amsterdam, 10 Jan. 1928

B.V.

Besten dank voor je belangstellenden brief en de daarin vermelde pogingen. Zooals je uit bijgaanden doorslag van een brief aan Nypels kunt zien, heb ik er van geprofiteerd; ik had nog niet eerder gelegenheid de zaak onder oogen te zien, omdat ik nog met Querido over de uitgave van een bundel onderhandelde, die echter op de 'zwaarheid' is afgestuit. Zoodat mijn essay nu ter beschikking staat.

In het vervolg zal ik je van mijn gesties tegenover Nypels op de hoogte blijven houden, zoo mogelijk met doorslagen. Als je niet in een postbus woonde, zou ik je bovendien wel willen opzoeken, om de zaak nog eens mondeling te overwegen...

Ik wacht dus nu nader bericht van Nypels af.

hart. gr., gaarne

tt. Menno ter Braak

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland

27 november 1932

aant.

aant.

Zondag

B.V.

Hierbij eenige betuttelingen over je stuk; getypt, omdat ik er Eddy een doorslag van stuur.

In het algemeen vond ik het te lang, met te veel citaten en daardoor een belemmering voor den N.R.Ct.-lezer, om de zeer aardige stukken eruit te halen. Maar in de eerste plaats heb ik den toon gewaardeerd, die eigenlijk niet zooveel verschilt

van wat ik le bon genre noem; behalve dan, waar je met die poËzie voor den dag komt en waar je mij op den voet gaat volgen. Je stuk gaat uit van een vooropgestelde meening, dat ik een vijand der poëzie ben, wat ik *niet* ben en in het Dem. ook niet te kennen geef. Ik ben alleen een vijand van de poëtische overschatting van binnenpretjes in de taal, en daarom ook geneigd, allerlei over-waardeeringen van Vondel, Valéry, Homerus en Gorter te verwerpen. Maar ik heb toch zelf Vondel een groot dichter genoemd? En dat hij de vertaling niet waard is, bewijst, dat de (overigens nergens geloochende) beteekenis van het dichterschap niet overdreven moet worden. Taalschoonheid speelt een rol, maar een heel andere rol, als de dichters ons en zichzelf hebben wijsgemaakt; daardoor is er om de poëzie een sfeer ontstaan, die niemand haast meer doordringen kan, behalve de onaandoenlijke proleet, wiens rol men zich dus voor alles moet kunnen indenken. Tijdelijk is het daarom goed, te veinzen, dat men ongevoelig is voor poëzie. Ik krijg uit je stuk den indruk, dat je in een officieus appartement van je geest de poëzie ook aan je laars lapt, want je geeft me alles toe, wat ik tegen aestheten zeg; welnu, wat er over blijft (het taal-binnenpretje en de kunstemotie) erken ik evengoed als jij.

Nu in volgorde. Waarom ben ik een 'gevaar voor de ned. letteren'? Als er één schrijver is, die mijn epigoon wordt, is het een vent van niets en zijn ondergang heeft dus geen belang hoegenaamd; als hij daarentegen werkelijk beteekenis heeft, zál hij mijn epigoon niet worden! Wat doet dat gevaar er dan toe! Zum Teufel deze niet-bestaande gevaren!

2o. Je verdedigt de 'gemoedrijpheid' met de 'onbaatzuchtige, schouwende en hartstochtlooze sublimeering'. N.b.! Geloof je daar werkelijk aan? Dat de oudere heer, omdat hij zich een aantal rustige vooroordeelen heeft geschapen, 'hartstochtloos' is geworden? Hier speelt m.i. je bewondering voor philosophen je parten; die gelooven ook in zulke dingen, omdat zij zich graag als O.L.H. boven de massa willen verheffen. Het 'belangelooze waarnemen' is een waarnemen van seniele grijsaards, die geen belang meer bij wat ook hebben! Het bestaat als ideaal alleen voor hen, die rust zoeken (sanatorium-ideaal!), bij hunkerende platonici en vertrapte zielen; een gezond mensch laat ook de belangeloosheid naar den duivel loopen. En dat de 'belangelooze' zich niet evenzeer zou vervalschen als de knaap is eenvoudig een misverstand, dat alleen al gecorrigeerd wordt door naar een philosoof te kijken. *Iedereen* vervalscht de wereld, leven is vervalschen; de jongeren vervalschen anders dan de ouden, voilá tout!

3o. Waarom mijn gewoon holl. in Freudiaansche termen vertaald? Dat is m.i. een bewijs van zwakheid. Termen van Freud zijn een brede rug, maar *ik* neem ze niet over.

4o. De 'oude, eenvoudige en onweerlegbare waarheid van de eenheid van vorm en inhoud' bestrijd ik; ze is niet eenvoudig, misschien zeer oud, maar in ieder geval weerlegbaar. Het artiestenvooroordeel wil dat graag; maar de vormt dient altijd, om den inhoud mooier te acteeren dan hij is. Dat leert niet de belangelooze beschouwing van kunstwerken, maar de zeer geinteresseerde beschouwing van den kunstenaar als mensch, die altijd een aantal percenten minder fraai voor den dag komt als zijn werk wil doen voorkomen.

5o. Over het 'eigenlijke [?] in de litteratuur' en het 'nationaal taaleigen' zie boven. Ik verwerp het niet, maar hijsch er geen nationale driekleur bij, om Vondel te sauveeren. Carry van Bruggen is principieel in haar recht ook al accentueert zij naar den vulgairen kant. Valéry in het Papiamento zou inderdaad doen blijken, dat Valéry

een zeer fijn, maar zeer beperkt aestheet is (zie foto van dezen smartelijken kappersbediende van den beteren stand).

6o. Je redeneering over Vera Janacop. begrijp ik nog steeds niet. Waarom is dit gedicht nu zooveel meer waard, als ik toegeef? Maak me dat eens geheel duidelijk. Dat het geraffineerd is, erken ik immers? En dat ik een 'muurbloempje' ben gebleven, is waar, maar aan het onbaatzuchtige, schouwende muurbloempje geloof ik ook niet; ik meen zelf, dat mijn muurplaats vrijwillig is, maar blijkt het anders, dan is daarmee mijn redeneering over Engelman nog niet ontkracht.

7o. Anatole France bewijst juist wat ik beweer: dat de eenzijdigheid een natuurkracht is aan den schrijver, die haar heeft. Hij heeft zijn scepticisme, zijn papa-schap als eenzijdigheid zoo duidelijk aan zich, dat al zijn meerzijdigheden er tegen wegvallen. Al die meerdere zijden zouden niemand zijn opgevallen, wanneer ze niet op de eenzijdige wijze van France waren voorgedragen!

8o. In de alinea over den leek, niet-vakgenoot, neem je mijn meening over, maar je doet, alsof ik het tegendeel beweer. De schoonheid blijft inderdaad onaangerand, maar ik heb zelf gezegd, dat het om de verlossing van den hoofdletter S gaat.

9o. Schrijvend over de muziek, voer je het woord 'emotie' in, waardoor je alleen zegt, dat de muziek de kunst der verboden begrippen is; mijn praemisse komt hier dus met de jouwe overeen.

10o. Je augurenglimlach over de poëzie haat ik inderdaad, omdat ik 'benul' van poëzie een dooddoener acht. Wat de dichter benul v.p. noemt, komt overeen met zijn door het vak opgedreven waardebepaling van de 'binnenpret'. En in dit opzicht ben ik met liefde zeer onbenullig, omdat het mijn vak nu eenmaal niet is, net zoo min als het bakken van roomtaarten, waarvoor ook enorm benul noodig is.

11o. Ik ben oprecht blij, dat je de laatste passages van het Dem. zoo gewaardeerd hebt. Dit even tusschen de betuttelingen door.

12o. Je identificatie met Barlaimont is aardig, maar gaat ook niet op. Bij de aetheten als geuzen wil ik me n.l. graag aansluiten; het zijn juist de Spanjaarden, die ik hier bestreden heb!

Maar genoeg. Laten we er Dinsdag nog eens over debatteeren. Je ziet, dat ik je stuk met aandacht en genegenheid heb gelezen.

Ik schrijf de volgende week over Thiel, zoodat je het na Sinterklaas hebt.

h.gr.,

tt. Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland

Rotterdam, 5 januari 1933

aant.

Rotterdam 5 Jan. 33

B.V.

Truida heeft mij meegedeeld, dat je niet bereid bent, bij mij te komen, om een en ander met mij te bespreken. Hoewel ik dit niet begrijp, gezien de bijzondere onhoffelijkheid, waaraan je je hebt schuldig gemaakt door op een zeer duidelijk

briefje van mij niet eens te antwoorden, wil ik je graag bewijzen, dat ik geen formalist ben; ik ben n.l. evenzeer bereid[i] om bij jou te komen. De hoofdzaak is voor mij deze: zooals je nu bekend is, heb ik Truida ten stelligste ondersteund in haar voornemen, met je te breken. Ik ben niet gewoon, zulke stellige argumenten achter iemands rug uit te spelen, zonder hem ook in zijn gezicht te zeggen, wat ik van hem denk. Daarom verzoek ik je alsnog om een onderhoud; het is mij volkomen onverschillig waar. Wanneer je iets in je hebt van de betrouwbaarheid, die ik in je veronderstel, zul je niet achter excuses wegkruipen om mij aldus te dwingen tot een uiteraard veel onaangenamer formuleering van mijn bezwaren op schrift.

Ik ben vanmiddag, Donderdag, tusschen 4 en 6 telefonisch te bereiken; ik zou het op prijs stellen, als je me dan wilde opbellen.

b.gr.

Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Rotterdam, 6 januari 1933

aant.

Rotterdam 6 januari 1933
Leuvehaven 34b

B.M.

Naar ik je gisteren telefonisch toezegde, schrijf ik je nog even om een onderhoud af te spreken. Ik heb zware griep, ben weer niet naar de krant gegaan maar in bed gebleven, en kan dus voor Maandag alleen voorwaardelijk afspreken, al hoop ik dan beter te zijn. Ik zal je in elk geval Maandagmiddag na halfvier opbellen, om dan eventueel meteen een uur af te spreken.

Dat je ‘bereid’ bent bij me te komen, lijkt me een foute formulering, *ik* heb je dat niet verzocht, en ben er zelfs niet op gesteld; *jij* wenscht me te spreken; het woord ‘bereid’ is hier dus misplaatst.

Erger is, dat het niet tot je schijnt door te dringen, hoe mateloos onbescheiden je poging is, mijn vertrouwelijkheid te forceeren. Jij gaat er nu maar van uit, dat het mij een bizonder belang inboezemt, je ‘stellige argumenten’ te vernemen en ‘wat je van me denkt’. Het schijnt geen oogenblik bij je op te komen, dat ik niet de minste behoefte voel met een vreemde over intieme dingen te discussieeren, die mij innerlijk raken en bezighouden. Tot eenige gedachtewisseling zal ik me dan ook niet laten verlokken; al mag je een pertinent gevraagd onderhoud niet weigeren,- ik zal geen enkele inmenging in mijn persoonlijke aangelegenheden dulden van den kante van iemand, met wie ik niet gewoon ben deze te bespreken.

Het is je eigen indiscretie die mij dwingt, dit zoo nauwkeurig te zeggen. Jij noemt het onhoffelijk, dat ik niet heb geantwoord op een ‘zeer duidelijk’ briefje (waarom in godsnaam ‘zeer duidelijk’?), waar een onbehoorlijke opmerking in voorkwam (eventueele romaneske telegrammen), en dat dus geen antwoorde verdiende. Ik zou dan wel eens willen weten, welke kwalificatie aan jou optreden in deze moet

toegekend worden. Wil mij inmiddels, als je zoo goed wilt zijn, van verdere briefjes in deze kwestie verschoonen: ik bel je Maandagmiddag op voor een afspraak, zoomogelijk voor dezelfden dag.

h.gr. V.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland (Rotterdam)

Rotterdam, 8 januari 1933

aant.

aant.

Rotterdam, 8 Jan. 33

B.V.

Langs dezen weg laat ik je weten, dat ik van een onderhoud afzie. Bij nadere overweging schijnt het mij, na je brief, inderdaad nutteloos, als je bij voorbaat discussie uitsluit. Ik moet dan bekennen, mij ten eenemale vergist te hebben in de relaties, die er tusschen ons bestonden; zij waren voor mij van vriendschappelijken aard, al behoeft daaruit niemand af te leiden, dat wij daarom intimi waren. Weiger jij echter aan te hooren, wat ik tegenover een ander over je heb gezegd, dan moet ik er, zeer tot mijn spijt, genoegen mee nemen achter je rug om geargumenteerd te hebben, terwijl ik mij aan een zekere vriendschappelijkheid verplicht achtte, je die argumenten ronduit te zeggen. Maar waar iemand zich beroept op zielsgeheimen, waaraan hij niet wil laten raken door vreemden, dan wil ik niet zoo tactloos zijn, die fijngevoeligheid door mijn woorden te kwetsen.

Hiermee onafscheidelijk verbonden is het geval van het telegram. Of je je daarover al dan niet wilt verontschuldigen, hangt samen met een opvatting over vriendschappelijke explicatie, die voor ons blijkbaar principieel verschillend is.

Ik zal je morgen de twee boeken, die ik nog hier heb (Polgar en Ross) terugzenden; ik ben n.l. ook zoo maniakaal, om alleen aan een medewerking te hechten, die op vriendschappelijke basis is gefundeerd.

Wil je mij voorts het genoegen doen, de aangelegenheid van de verzen van Dèr Mouw verder met Eddy of Bouws te behandelen? Het zou mij spijten, als deze zaak in een incident werd betrokken, dat er niets mee te maken heeft.

gr.

Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland (Rotterdam)

Rotterdam, 14 januari 1933

aant.

aant.

aant.

Rotterdam, 14 Jan. '33

B.V.

Hoewel ik de kans riskeer, dat je mijn poging verkeerd opvat, kan ik niet nalaten terug te komen op het briefje, dat ik je ongeveer een week geleden geschreven heb. Het drukkend gevoel van malaise, daarop gevolgd, dwingt mij daartoe. Ik heb mij er nu langzamerhand rekenschap van gegeven, in welk opzicht ik het land heb over mijn handelwijze en ziehier het resultaat.

Het hindert mij in de eerste plaats bijzonder, dat ik met iemand ruzie gemaakt heb, wiens gevoel voor humor ik altijd gewaardeerd heb; en dat om een niet-principieele quaestie, maar om een persoonlijke aangelegenheid. Dat deze persoonlijke aangelegenheid mijn zuster betrof, maakt dat (achteraf) voor mij niet goed. Ik heb mij op een bepaald moment te zeer met mijn zuster geïdentificeerd, om niet aan een soort tijdelijke bewustzijnsvernauwing te gaan lijden; haar belang is mij nu eenmaal niet onverschillig, omdat wij in vele opzichten op elkaar lijken en eenige jaren in één huis hebben gewoond naar beider genoegen. Ik erken echter, dat ik hierdoor verder ben gegaan dan mij toekwam, toen ik je mijn confessiones wilde opdringen. Daarbij heb ik uit het oog verloren, dat niet ieder dezelfde neiging heeft als ik, om gevoelens onmiddellijk in dialogen om te zetten; voor mij is het niet anders denkbaar, en vandaar mijn ‘maniakale’ houding, ook inzake de bezorging van dat telegram. Voorts heb ik over het hoofd gezien, dat bij jou in dit geval nog speciale redenen bestonden, om een gesprek van persoonlijken aard af te wijzen: te weten je relatie met mijn zuster, waarin ik me, voor zoover het jou betreft, inderdaad niet kan mengen. Resultaat: mijn reactie op je brief was incorrect en ik wil je voor die reactie zonder eenige reserve mijn verontschuldigingen aanbieden. Het zou mij oprecht spijten, als een relatie van vriendschappelijken aard (zij het dan allerminst intiem) door een niet-principieele quaestie werd verbroken.

Het is aan mij, om deze stap te doen en mijn ijdelheid, benevens de kans op verkeerde interpretatie, voorbij te zien. Mocht je geneigd zijn, op mijn brief in te gaan en mijn verontschuldigingen te accepteeren, dan zou ik de volgende week graag een ontmoeting met je hebben om een streep door dit geschil te halen. Voor mijn gevoel kleeft aan deze ‘brouille’ nu al een te groote hoeveelheid ‘gravité’; tenslotte behoort de ernst van de zaak niet tusschen jou en mij te zijn, waar ze jou en Tr. aangaat.

v.gr.

Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Rotterdam, 16 januari 1933

aant.

aant.

Rotterdam 16 Januari '33
Leuvehaven 34b

Beste Menno,

hartelijk dank voor je loyalen brief. Ik was daar erg blij mee, want ook mij heeft het verbeken van onze relatie die, zonder intiem te zijn, toch uitermate vriendschappelijk was en, naar ik aanneem, op onderlinge waardeering berustte, erg gehinderd. Mijnerzijds wil ik je nog zeggen, dat ik je zonder je houding te billijken of mij, met den besten wil, erdoor te kunnen laten leiden, toch steeds begrepen heb dat je in dit speciale geval meer dan redelijk verantwoord was gedreven moest worden door affecten, die overigen slechts natuurlijk zijn. Als je - maar dit is geen verwijt - de zaak wat anders had aangepakt en mij eens gewoon aangesproken hadt over wat je op het hart hadt, zou je ontstemming niet gegroeid en geaccumuleerd zijn tot het conflict, dat ik tenslotte niet meer betreur, nu het tot deze opheldering geleid heeft. Natuurlijk zou ik ook dan echter op mijn stuk zijn blijven staan in het afgrenzen van een bepaald gebied.

Al draag ik minder vrijmoedig het hart op de tong dan Eddy en jij, toch ben ik er ook niet zoo afkeerig van het analyseeren van mijn gevoelens, al wordt die gewoonte steeds minder - waarschijnlijk omdat er steeds minder te analyseeren valt. Zeer persoonlijke gevoelens bespreken kan ik echter alleen op een oogenblik, dat ik niet meer zoo van verdriet vervuld ben, en dan nog alleen met mijn zeer vertrouwde, met wie ik wel meer zulke intieme gesprekken gevoerd heb. Bovendien maakte de soort Valentin-gestalte, die je in mijn oogen aannam, het mij al onmogelijk, met je te redetwisten over iets, dat mij zoo na aan het hart lag, dat ik er alleen in een geest van vriendschappelijke genegenheid aan kon laten roeren. Ik expliceer je dit nu zoo uitvoerig, niet om een afgedane zaak nog eens op te halen, maar om je duidelijk te maken dat ik in het algemeen niet zoo een overdreven pruderie heb om over gevoelszaken te spreken, en dat mijn houding er niet op berustte dat ik onze relatie niet als vriendschappelijk beschouwde.

Maar genoeg hierover: je begrijpt nu hoe bizonder welkom je laatste brief mij was, en inderdaad, je hebt gelijk: de ernst van de zaak behoort niet tusschen ons te zijn, maar betreft Truida en mij.

Ik bel je volgende week op.

Hartelijke groeten,

Vic

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland

Rotterdam, 17 januari 1933

aant.

R’dam, 17 Jan. '33

B.V.

Natuurlijk dank voor je brief. Ik beschouw het incident als volkomen afgedaan en ben je dankbaar voor je juiste interpretatie van mijn uitleg. Over de bijzaken mondeling; bel mij op, wanneer je gelegenheid hebt voor een borrel ergens in de stad.

h.gr.

tt. Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak (Rotterdam)

Brussel, 27 februari 1933

aant.

aant.

[?]*Vic. Netty*

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland

Rotterdam, 29 oktober 1933

aant.

aant.

R’dam, 29 Oct. '33

Beste Vic

Voor mijn tijdelijk verdwijnen naar Eibergen wil ik je even zeer hartelijk danken voor je stuk over ‘Dumay’. Al was aan eenige herhalingen, dunkt mij, merkbaar, dat je het ‘onder pressie’ moest schrijven, aan de waarde van het betoog deed dat voor mij niets af. Ik ben vooral ook blij, dat je eens een hartig woordje tegen de cynisme-verspreiders hebt gezegd; misschien helpt het iets.

Ik geloof, dat je in veel opzichten, en vooral wat den *vorm* van ‘Dumay’ betreft, gelijk hebt. Inderdaad heb ik den *schijn* van een Flaubert-auteur aangenomen, en ik zal je pas door mijn volgend boek (*geen* roman, maar een essay, dat voorjaar '34 bij Zijlstra uitkomt) kunnen bewijzen, dat je in laatste instantie mij geen ‘verraad aan Stendhal’ ten laste kunt leggen. Dat neemt niet weg, dat je zeer terecht de plaats van ‘Dumay’ in mijn werk hebt gesitueerd; het is een intermezzo voor me geweest, een even-uitrusten op den ‘realiteit’, je zult daarvan in ‘Politicus zonder Partij’ absoluut niets meer merken. En toch: zoo'n raadsel is dit boek, dat naar Robbers zweemt, toch niet, geloof ik. Er zit wel degelijk een ‘polemiek’ in, een vrij scherpe attaque zelfs, een partijkiezer voor het *gewone* tegen alle soorten van *on*gewoonheid (b.v. Max Donner; het speet me eenigszins, dat je op dit personage niet in bent gegaan). Maar zooals je aantoont: *de* groote fout van ‘Dumay’ is, dat de *stijl* dat alles, wat ik er in

heb willen leggen, onvoldoende suggereert. De stijl suggereert inderdaad, dat ik me eens gezellig heb neergezet om een geval te gaan verhalen. Je juxtapositie van ‘Hampton Court’ en ‘Dumay’ is ook heel juist, al vind ik zelf nog steeds ‘H.C.’ niet zoo ‘pueriel’[?]. Momenteel ben ik werkelijk geneigd, ‘H.C.’ boven ‘Dumay’ te stellen, juist om het gebrek aan gezellige sfeer, die ‘Dumay’ hier en daar bederft.

Ondanks je bezwering tegen een ‘onbelezen generatie’ blijf ik fervent de partij van Stendhal kiezen. Alles, wat in ‘Dumay’ naar Flaubert wijst, *verwerp ik absoluut*. Of liever: alles, wat aan Flaubert goed is, is in Stendhal als *moment* al vertegenwoordigt en verwerkt. ‘Dumay’ kan niet tippen aan ‘le Rouge et le Noir’, en nog veel minder aan ‘Henri Brulard’, maar op ‘Madame Bovary’ heeft het, dunkt me, voor, dat het minder uitvoerig is ten opzichte van de kuren van Karin.

Ik zou nog veel over je critiek kunnen zeggen, want ze heeft mij oprecht gepakt. Maar dat later wel eens mondeling.

Voor ev. spoedgevallen betreffende de V.Bl. ben ik in Eibergen te bereiken. Maandag 6 Nov. ben ik weer hier.

h.gr.
tt. Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor van Vriesland

Eibergen, 31 oktober 1933

aant.

Eibergen, 31 Oct. '33

Beste Vic,

Hierbij een brief van Roelants, die je in verband met de V.Bl.-quaestie wel zal interesseeren. Principieel heb ik tegen zijn plan allerminst bezwaar, als er tenminste voldoende papier beschikbaar kan worden gesteld. Een extra voordeel zou zijn, dat Zijlstra en De Spiegel in Vlaanderen dezelfden vertegenwoordiger hebben,

Zend de brief, als je het van belang vindt, ook door naar Engelman,
h.gr.tt.
Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

[15 juni 1934]

aant.

In haast
B. Menno,

verkondigt p.10 is bespottelijk en onwaar. Het blijkt hoogstens uit zijn houding, er moet dus staan *schijnt te meenen*.

Blz. 12 is een insinuatie die geen grond treft. Ik vind De N. Gem. een even groot rotblad als Eddy, maar wat jammer dat hij de uitstekende dingen die hij zegt altijd met zulk onjuist geroddel zoo verzwakt.

En bij alle waardeering erger ik me telkens weer over al te eigen kleine geraaktheid, b.v. nu weer dat Sammlung geval dat niemand weet of interesseert.

Enfin ik heb geen tijd, al mijn bezwaar, dat misschien in totaal tegen mijn appreciatie nog iets overweegt, te documenteeren, en stem dan maar - practisch verschil maakt het toch niet uit, - zij het aarzelend, *voor*.

je V.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Rotterdam, 19 februari 1934

aant.

aant.

Rotterdam, 19-2-'34

Beste Menno.

Hierbij de heele mikmak terug - ik heb heb nu niks meer. - Over ‘Das unbewusste Europa’ zullen we wel last krijgen. Tant pis. In Maart komt Nederland zeker weer vooraan, en zoo om de beurt? - Zou je niet eens in Rott.? Met Vestd.?

Zooals je verzocht heb ik de verzen van Vestdijk ingedeeld. De beste drie vind ik *De Soedannegerin*, *<Lied v.d. Rivierschipper>Jongen Romeinschen negerslaven* en *De nieuwe Favoriet* (al doet de laatste titel mij helaas aan het magazijn denken!) De drie daarop volgende: *Doge en sigisbeo*, *De Kleppers* en *Liefdesnacht.* Dan blijven er nog drie over. Niet dat ik die slecht vind.

Vergeet niet, me even de niet geplaatste jeugdcyclus-verzen van Dèr Mouw terug te zenden, die je nog altijd hebt. Het wordt tijd de uitgaaf van 't boekje in orde te maken. - Zaterdag is Mevr. Dèr M. naar Velp gegaan voor een ernstige operatie van een Tumor, of het een kwaadaardige is weet ik niet. Haar dochter is meegegaan.

Z. haast, hartelijk,

je Vic.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Rotterdam, [20 maart 1934]

aant.

Dinsdagochtend.

Beste Menno.

Einstein: zeer voortreffelijk, gaarne accoord.

Eddy: in godsnaam dan maar, al blijft het dwaas, C.F.M. als de mindere en als de niet-tijdgenoot van de twee anderen voor te stellen, en al is dat eeuwige gegeneraleer over Meyerhold niet leuk.

Hartelijk
je Vic.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

[22 maart 1934]

aant.

Donderdag In haast

Beste Menno.

Ik ben voor: *Wachtende*, *De Stappen*, *De Stad*.

Ik denk dat ik van die bundel maar een Vr. Blad. afl. maak, maar dan kunnen er toch best eerste een paar in Forum.

Breng Vestd. hier: mij ontbreekt alle tijd om in Den H. te komen.

H.gr.H.
Vic.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak (Den Haag)

21 mei 1934

aant.

aant.

21-5-'34

B.M.

In den brief, dien Pardeck bij zijn verzen voegde, zie ik dat hij voorlopig verzoekt onbekend te blijven, zoodat het hem aangenamer zal zijn als ik hem zijn verzen terugzend, dan wanneer jij dat doet.

Als je ze dus niet geretourneerd hebt, stuur ze mij dan maar even.

Zoek je Mevr. Dèr Mouw niet eens op? Ze is zwaar ziek geweest.

Hart.gr.
je Vic.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak ('s-Gravenhage)

Rotterdam, 24 juni 1934

aant.

aant.

24-6-'34

Beste Menno.

Van vandaag af tot 7 Juli is mijn adres: p.a. A. Roland Holst, Nesdijk, Bergen N.H. - Maandag 9 Juli ben ik weer op de krant.

In haast, hart.gr.

je Vic.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

[23 juli 1934]

aant.

aant.

Zondagnacht

Beste Menno.

Panopt. over Gids heb ik ter zetting gestuurd, echter niet meer Zat. midd. (toen kreeg ik het eerst), daar deze dan gesloten is.

Het plan novellen-nr. volkomen accoord, behalve wat betreft losse verkoop als boek, althans zoo de naam Forum dan vervalt, daar dit het tijdschrift schade doet; ik heb dezelfde ervaring met De Vrije Bladen, waar we daarom ook steeds bij losse verkoop het tijdschrift-karakter handhaven om de propagandistische waarde. Zijlstra zal overigens je brief niet meer gekregen hebben: hij is dien dag juist met vacantie gegaan.

Ik zal de copy voor Woensd. terugzenden.

Hart.gr. aan je beiden

je

Vic.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Rotterdam, 10 oktober 1934

aant.

Rotterdam, 10 October 1934

Beste Menno.

Hierbij een nieuwe roman van Loutje Lichtveld, die hij aan Forum aanbiedt. Ik heb hem gelezen, maar, wat mij zelden gebeurt, kan niet tot een beslissing komen en wacht daarom graag eens eerst jullie oordeel af. Ik retourneerde voorts al wat ik had. Wanneer nu eindelijk eens een gecombineerde *complete* Vlaamsch-Hollandsche redactie-verg.?

In haast,
hartelijk
je Vic.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland (Rotterdam)

Den Haag, 9 februari 1935

aant.

aant.

Den Haag, 9 Febr. 1935

Beste Vic

Naar aanleiding van een brief aan jou van Slauerhoff, waarvan deze mij een copie zond, deel ik je ook namens Vestdijk, met wien ik dit geval zooeven besprak, mee, dat onze houding ten opzichte van Slauerhoff's actie geheel in strijd is met de voorstelling, die Slauerhoff ervan geeft. Noch Vestdijk, noch ik hebben ooit onze instemming betuigd met Slauerhoff's plan om je als redacteur te laten vallen; integendeel, ik heb in een brief, later bevestigd door een gesprek met Slauerhoff, duidelijk uiteengezet, dat ik in die richting niet de geringste actie wil ondernemen, daar je optreden als redacteur zich steeds gekenmerkt heeft door een volkomen loyale gezindheid tegenover ons. Het is duidelijk, dat een andere houding onzerzijds buitengewoon oncollegiaal zou zijn geweest. Wat wij naar aanleiding van je beleid als redacteur van de N.R.C. met Slauerhoff vertrouwelijk hebben besproken, of beter: wat wij hem dienaangaande hebben moeten toegeven, staat o.i. principieel buiten de kwestie van aanblijven of aftreden als redacteur van Forum; immers wij zijn van meening, dat je werkzaamheid als zoodanig het best beoordeeld kan worden door ons en boevendien, dat, wat iemand, noodgedwongen, als journalist moet presteeren, in dezen geen maatstaf kan leveren. Nu Slauerhoff je buiten ons medeweten over een en ander heeft geschreven (wij beschouwen dien brief, waarin hij op een verregaand onvolledige en indiscrete wijze op eigen houtje in onzen naam optreedt, als een zaak, die hij zelf maar met je moet regelen), zijn wij natuurlijk graag bereid dit alles mondeling te bespreken om iedere dubbelzinnigheid te laten verdwijnen.

Ik zend met gelijke post een doorslag van dezen brief aan Slauerhoff, zoodat hij precies weet, wat wij met jou verhandelen. Misschien is de a.s. vergadering over de 'Vlaamsche kwestie' een geschikte gelegenheid om mondelinge commentaar te geven.

h.gr.

Menno

P.S. Alleen uit eigen naam (want Vestdijk is er niet meer) zou ik hier nog aan toe willen voegen, dat ik het zwakke punt in je verweer tegen Slauerhoff vind, dat je geen rekenschap van je beleid in de N.R.C. wilt afleggen. Ik geloof, dat je, door dat wél te doen, deze onmogelijke brief zoudt hebben voorkomen.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Rotterdam, 11 februari 1935

aant.

aant.

Rotterdam, 11 Febr. 1935

Beste Menno,

Inderdaad zou ik willen verzoeken, Woensdag als eerste punt van onze besprekingen de kwestie met Slauerhoff aan de orde te stellen.

Het is mogelijk dat ik daarna de gedachtenwisseling over *Virginia* niet eens meer hoef bij te wonen.

Na het ontvangen van Slauerhoffs briefje besloot ik n.l. uit Forum te treden, tenzij ik van Vestdijk en jou zekere opheldering zou krijgen waaruit mij zou blijken dat Slauerhoff (wat ik voorhands weinig waarschijnlijk achtte) van sommige dingen een onware voorstelling gaf. Je stellig goedbedoelde brief bevat op voor mij cardinale punten die opheldering niet. Ik zal dit woensdagmiddag preciseeren, tot zoolang behoeven wij hier schriftelijk niet op vooruit te loopen. Wil je dan vooral Slauerhoffs vorig briefje met copy van mijn antwoord, dat ik verzocht na circulatie *spoedig* retour te zenden maar nog niet terug mocht ontvangen, meenemen?

Daar Verdoes de afgeloopen en ook deze week ziek is, heb ik het razend druk en zal in geen geval voor *kwart voor vier* van de krant weg kunnen; is het dus mogelijk iets later te vergaderen?

Dit briefje is ook voor Vestdijk bestemd. In haast, h. Gr.

Vic.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland (Rotterdam)

Den Haag, [4 maart 1935]

aant.

Maandag

B.V.

Tot mijn schrik ontdek ik, dat ik vergeten heb je de copie toe te zenden van den brief, die ik aan Slauerhoff zond. Ik moest hem eenige dagen geleden snel versturen, omdat hij mij weer een onmogelijke briefkaart had gezonden.

Ik hoop, dat deze formuleering dekt, wat ik mondeling tegen je heb gezegd. Als je trouwens iedere week zulk een uitstekend stuk schreef als dat van Zaterdag j.l., zou ik er niet eens over gedacht hebben de argumentatie van Slau au sérieux te nemen, wat dit punt betreft.

h.gr.

tt. Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

[5 maart 1935]

aant.

aant.

aant.

aant.

Dinsdagavond

Beste Menno,

Na zoo lang wachten, in een zaak die ons toch verre van onverschillig liet, krijg ik een copie van je brief aan Slauerhoff, die voor mij *in de hoogste mate onbevredigend* is. Vooropgesteld dat ik *geen oogenblik* aan je *volkomen* eerlijkheid en goede trouw twijfel, wil ik opmerken dat was afgesproken 1e dat je mij vooraf de tekst zou voorleggen (dat was althans je laatste toezegging in den trein), 2e dat mijn beleid in de N.R.C., als *voor mij* (en daar alleen komt het op aan!) in deze aangelegenheid niet ter zake doend, buiten beschouwing zou blijven, temeer daar ik mijn vertrouwelijke beschouwing daarover *niet* aan den vijandigen buitenstaander Slauerhoff wilde uitgeleverd zien.

In elk geval is het bewijs-van-goed-gedrag, dat Vestdijk en jij me als getuigschrift voor Slauerhoff verstrekt, voor mij volkomen waardeloos, en zóó in elk opzicht tegen mijn bedoeling, dat ik *veel* liever *heelemáál geen* stap in die richting had gezien. Ik verwijt je, dat je deze aangelegenheid zonder eenige aandacht en belangstelling voor *mijn* kant van de kwestie (die in de allereerste plaats toch mij aanging) hebt behandeld. Te goeder trouw en goedbedoeld, maar egocentrisch en begriploos, slap en onbescheiden. Dat hindert mij meer dan de botte krenking door Slauerhoff, die mij niet treffen kan. Overigens voel ik niets voor een samengaan dat primair op

‘solidariteit’ moet berusten: die had in dit heele geval, als je het eens niet van jezelf uit had behandeld, buiten beschouwing kunnen blijven. Na onze samenkomst bij Zijlstra heeft je brief aan Slauerhoff mij weer ernstig doen twijfelen, of jullie (in wat ik voor mij duidelijk als de hoofdzaak heb aangewezen) het inderdaad met Slauerhoff zoo oneens waart. Het *hindert* me buitengewoon dat je een soort *verontschuldigende* brief over mij aan Slauerhoff schrijft, en de *kern* verdoezelt en verwart met allerlei onessentieels als de NRC, solidariteit, enz. *Ik* ben de beleedigde partij en wil met die laffe excuses niets gemeen hebben: ik vraag je dus als laatste dienst in dit geval (zoo eenvoudig dat die ditmaal niet mis te verstaan is), Slauershoff omgaand te melden (letterlijk, en zonder nadere mededeelingen uit deze mijn bief): dat ik, eerst vandaag van de copie van je brief aan hem kennis nemend, verklaar dat die van a tot z buiten mijn instemming, goedkeuring en bedoeling ingaat en dus zuiver en alleen voor jou (en Vestdijks) rekening is.

Als je me nu nog een tweede dienst wilt bewijzen antwoord me hier dan niet meer op. Ik geef het nu op, jou (enV.) mijn standpunt duidelijk te maken; ik zie op het oogenblik geen reden uit Forum te treden, hetgeen immers alweer een discussie zou heropenen die mij walgt en waaraan ik *geen woord* meer wil besteden. Als zij elkaar weer eens spreken en je hebt iets meer *helderheid* en *aandacht* dan je toen blijkbaar hadt, wil ik nog wel eens geduldig probeeren je uit te leggen waar het om ging. *Voor mij*; want wat *jij overigens* aan Sl. wilt zeggen of niet, gaat mij natuurlijk niet aan.. Help me nu s.v.p. om de zaak maar tot zoolang in stilzwijgen op dit dooje nulpunt te laten - ze hangt me ellenlang de keel uit, ik heb er geen tijd meer voor en vind haar nu onbelangrijk.

H.g.
Vic.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland

[5 maart 1935]

aant.

aant.

Beste Vic

Het spijt me, dat ik je verkeerd begrepen heb; dat ik je de copie van den brief aan Sl. vooraf zou zenden, was mij door het hoofd gegaan, hiervoor mijn excuses. En verder: ik was zoozeer overtuigd, dat ik gereproduceerd had, wat wij hadden besproken, dat ik de copie zelfs een paar dagen liet liggen! Ik ben overigens ook nu nog van meening, dat ik niets gedaan heb dan tegenover jullie beiden open kaart spelen, en een andere mogelijkheid zie ik niet.

Intusschen heeft Sl. mij een dergelijke schunnige brief geschreven, dat ik alle relaties met hem heb verbroken, evenals Vestdijk. Deze heer deinst blijkbaar zelfs niet voor de onwelriekendste middelen terug, en in zooverre (maar ook in zooverre alleen!) heb ik er eenige spijt van, dat ik een vertrouwelijke mededeeling van jou aan hem heb overgebracht. Ik sta dus niet meer in correspondentie met Sl.

hart. gr.
je Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland

[10 maart 1935]

aant.

B.V.
Hierbij doorslag van brief aan Maurice en bovendien een brief van Eddy, die ik gisterenavond thuis vond; ik geloof, dat hij nog iets tot verheldering van de situatie kan bijdragen.
Graag: *1°* die brief weer aan mij retour en *2°* die doorslag doorzenden aan Zijlstra ter kennisneming.
Je ziet uit den brief van E., dat Slauerhoff mij weer wil schrijven; ik wacht daar nu even op met *mijn* brief.
h.gr.
tt. Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland

[15 maart 1935]

aant.

B.V.
Dank voor je brief, waarvan mij de inhoud volkomen plausibel lijkt. Ik zal je alle opheldering verschaffen, die je wenscht.
Mijn conclusie omtrent Slau is, dat hij eenige sadistische intrigantencomponenten bezit, die voor de samenwerking van een redactie uitermate gevaarlijk kunnen zijn. Als ik geweten had, dat hij van die eigenschappen zoo rücksichtlos gebruik zou maken, zou ik over zijn eerste brief over deze aangelegenheid niet eens met hem hebben gecorrespondeerd of gesproken.
Tot Woensdag dus.
h.gr.
Menno

De stukken van Slau + antw. zijn naar Zijlstra gegaan, op je verzoek; wat laat, omdat ze eenige dagen bij Vestdijk lagen.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

V.E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Rotterdam, [20 mei 1935]

aant.

Maandag

Beste Menno,

Dit stukje schreef ik naar aanleiding van de expositie van Wim Schuhmacher bij Van Lier in Amsterdam, die zaterdag is geopend. Misschien is het nog iets voor het Juni-nummer. Het werd afgedrukt op de uitnoodigingen die voor deze tentoonstelling verzonden zijn - maar dat is natuurlijk maar een klein, beperkt publiek.

Als jullie dat echter toch een bezwaar voor plaatsing in Forum mocht vinden, kan ik dat best begrijpen; gooi t dan maar weg.

Ik hoor dus wel even.

Hart. gr. Je Vic

Origineel Den Haag, Letterkundig Museum

V.E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Rotterdam, 28 mei 1935

aant.

Rotterdam, 28 Mei 1935

Beste Menno,

Het stukje over Schuhmacher, zoals ik, meen ik, ook schreef, hoef ik niet terug te hebben als jullie t beter vindt t niet te nemen, maar ik wil er wel graag een bericht over.

Nog iets, Blijstra, in Barcelona vraagt nu naar een Forum m.s. dat wij nog van hem zouden hebben. Ik herinner me, eerlijk gezegd, niet, wat daaromtrent beslist is.

Heb je geen Pantserkrant over? De maand Juli ben ik met vacantie weg. Adres volgt nog. Ik wou omstreeks Augustus graag eens een rustig gesprek met je hebben over de vraag of ik volgend jaar in Forum blijf.

In haast, hart. gr.

Je V.

Jong was enthousiast over je Gorter-stuk. Ik ook.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

V.E. van Vriesland
aan

Menno ter Braak

Rotterdam, 3 juni 1935

aant.

Rotterdam, 3 Juni 1935
Leuvehaven 34b

Beste Menno,

In de eerste plaats dank voor De Pantserkrant. Ik had het nog niet gelezen. Tooneel lijkt het me wel, eerlijk gezegd meer dan ik verwacht had. Maar de lange apologie van Pankow, die het hoogtepunt moet zijn, vind ik niet erg gelukkig. Voor een type als hij weet hij daar te precies, waarom hij deed ... wat hij instinctief deed. Die rechtvaardiging is te ernstig voor een spel en te speelsch voor ernst. Een ronduit-humanitair standpunt ware conventioneeler en banaler maar - geloofwaardiger -. Ik zal je wel eens vertrouwelijk vertellen wat het Uts-Dagblad ermee gedaan heeft.

Schuhmacher - Dat kan ik volkomen begrijpen. Maar een langer stuk met illustraties, - nog afgezien ervan of ik den tijd ertoe zou kunnen vinden - zou op de afzonderlijke werken moeten ingaan, en ik vond het juist aardiger dat nu eens te vermijden en mij aan een *algemeen* kenschets te houden. Bovendien heeft een dergelijk stuk weinig zin meer wanneer de expositie is afgeloopen.

Blijstra: consulteer Vestdijk nog eens of hij iets voor een fragment voelt. Wij moeten m.i. niet nalaten, als we iets voor dien jongen doen kunnen, - vooropgezet natuurlijk dat het werk voldoende acceptabel is. Ik voor mij herinner er mij niets meer van; maar ik krijg alleen voor de krant al gemiddeld 10 novellen per week onder oogen. En stuur het hem anders (met een opbeurend woord terug: Calle Fr. Macia 9, Playa dAro, (Por Castell de Aro) Prov. Gerona, Espaa.

Over Forum spreken we dus bij gelegenheid uitvoerig; het zal je dan blijken dat niet onmogelijk mijn besluit ten slotte met het jouwe zal samenhangen.

De houdingen der Vlamingen vind ik ook zeer onbeschoft. Maar als je je bruskeert met Virginia valt de boel waarschijnlijk uit elkaar. Ik zou niet meer schriftelijk met ze discussieeren, maar hun melden dat we bereid zijn *voor 20 juni* nog *in Rotterdam* de zaak met hun te bespreken en het stuk anders in Juli plaatsen.

Ik zie dat ik je laatste kattebelletje op de krant heb laten liggen en zal dus deze brief morgen op mijn bureau afmaken.

Dinsdag

Vestdijk is ter zetterij. Jammer dat hij in zijn anthologie De Regel uit het Zichtbaar Geheim niet noemt.

Eddy heb je al bevestigend geantwoord. Principieel bezwaar heb dan ook geenszins, maar zoals je weet heb ik de kleine Panopticum-bijdragen van Eddy lange niet altijd gelukkig gevonden. Ik maak dan ook het uitdrukkelijk voorbehoud, dat deze stukjes van Eddy gewoon evenals alle andere copy circuleren moet, zoodat ze gelegenheid hebben ze apart te bekijken en er over te *stemmen*. Je wilt Eddy met het oog daarop misschien bij gelegenheid wel even vragen, ze niet al tezeer op het laatste oogenblik in te zenden, zoodat voor overleg zoonoodig tijd blijft.

Hart. gr.
Je Vic

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

V.E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Epe, 8 juli 1935

aant.

aant.

Epe (G.), 8 Juli 1935
Hotel Gude, Dellenweg

Beste Menno,

Tot 28 juli is mijn adres als boven. Hierbij nog wat copy (4 enveloppen).

Zou jij even aan Vestdijk willen vragen mij *(vooral omgaand*, maar zoomogelijk nog liever telefonisch om etenstijd ± halfzeven) even te willen zeggen wat op het oogenblik de *normale* condities zijn voor een verzenbundel? Mijn onderhandelingen met Querido wachten erop, en ze hebben haast, want ik wou zoomogelijk nog graag dit najaar uitkomen. Ik had het V. zelf wel gevraagd, maar weet niet of hij misschien nog op de Veluwe zit; bedankt voor de moeite.

In haast, beste groeten.

Vic

P.S. Ik hoorde van iemand die een der Vlaamsche redacteuren, wie weet ik niet, had gesproken, dat die gezegd had dat Forum met Januari zou ophouden. Dat is toch zeker maar een praatje? Als het met onze laatste red.verg. samenhangt had ik toch zeker wel wat van je gehoord? Dat het klets is (en in Vlaanderen *niet* gezegd) lijk mij des te waarschijnlijker omdat de bron lang niet onverdacht was: een concurreerend uitgever die al jaren *op* het zieltogen van Forum loert (dit vertrouwelijk).

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland

10 juli 1935

aant.

aant.

10 Juli '35

B.V.

Dank voor je brief. Ik heb Vestdijk nog niet gesproken, heb het abnormaal druk gehad dezer dagen; maar ik weet wel zeker, dat hij 15% krijgt van den ingen. verkoopsprijs, en geen voorschot. Ik hoop, dat je dit bericht nog tijdig krijgt; het was me absoluut onmogelijk hem na te jagen, want één keer trof ik hem niet.

Over de Forum-quaestie dit:

Ik heb na lang beraad mijn voornemen aan Zijlstra kenbaar gemaakt om aan het eind van het jaar als redacteur af te treden; dat ik eerst aan Zijlstra dit definitieve

besluit meedeelde, heeft een bijzondere reden. In de eerste plaats ken jij mijn motieven al: 1° algemeene 'vermoeidheid', 2° de Virginia-quaestie, die voor mij absoluut *onoverkomelijk* is. In dezen brief aan Zijlstra heb ik hem verzocht *geen* verband te leggen tusschen dit aftreden van mij persoonlijk en het staken van de uitgave. Immers: hoezeer ik het ook apprecieer, dat jij je solidair met mij hebt verklaard inzake Virginia, ik weet, dat je (gegeven de publicatiegelegenheid in de Vrije Bladen) van deze zaak geen kabinetsquaestie wilt maken /volgens je eigen overtuiging/. Vestdijk is, zooals mij bleek na zijn terugkomst, geneigd Forum in ieder geval (ook zonder mij) voort te zetten. Nu ik dat weet, mag ik in dezen geen sta-in-den-weg zijn en jou houden aan je toezegging om solidair te zijn met mij, *als dat niet je volle eigen overtuiging is*. Dat voor mij het geval Virginia onoverkomelijk is, staat nu voor mij vast; als het dat voor jullie niet is, moet *ik* aftreden en medewerker te worden i.p.v. redacteur.

Ik ontving nog geen antwoord van Zijlstra, maar ik heb hem laten weten, wat ik via Vestdijk hoorde, dat Marsman mijn plaats zou willen innemen. Natuurlijk moet daarover eerst vergaderd worden, maar mijn brief aan Zijlstra heeft alleen de bedoeling erop te wijzen, dat het onzin is *mijn* lot aan dat van Forum te koppelen.

Een dezer dagen wil ik nu wel graag even van je hooren, hoe jij je houding inzake Virginia bepaalt. Begrijp goed, dat ik absoluut van je verwacht, dat je volgens je eigen inzicht handelt en dat ik je geenszins kwalijk neem, als je het voortbestaan van het tijdschrift van meer belang acht dan mijn persoonlijke reactie!

Er is nog allerlei gedonderjaag, over de maatschappij tusschen Vestdijk en Eddy, maar ik zal je daarop niet tracteeren in je vacantie. Veel pleizier. Ik ga er Zaterdag ook een week uit en ben *van 13 tot 21 Juli* te bereiken in *Eibergen*.

hart. gr.

tt. Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Epe, 12 juli 1935

aant.

aant.

Epe (G.), 12 Juli 1935
Hotel Gude, Dellenweg

Beste Menno,

Dank voor je brieven; de eerste, verkeerd geadresseerd, bereikte mij met een dag vertraging maar nog tijdig voor Querido; - ik stel het zeer op prijs, dat je daar speciaal over hebt opgebeld.

De correspondentie met Zijlstra betreffende Forum zend ik vanavond door aan Vestdijk. Zonder commentaar, gelijk ik ook in deze brief er niet op zal ingaan. Ik heb over deze kwestie veel op mijn hart, maar correspondentie erover met jou en Vestdijk zou me mijn halve vacantie kosten en weinig zin hebben. Een uitvoerige vergadering van de Ned. Redactie is dringend noodig; ik stel voor woensdagmiddag

31 juli om 4 uur, zoodat we zoonoodig s avonds kunnen doorvergaderen. Wil je Zijlstra voorstellen? Ik hoor dan wel tijdig.

Hart. gr.

Je

Vic.

[op de achterzijde van de brief in het handschrift van Ter Braak:] Jonkman Pieter Lastmankade 29 III. Ben drie uur aanwezig.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Epe, 24 juli 1935

aant.

aant.

Epe (G.), 12 Juli 1935
Hotel Gude, Dellenweg

Beste Menno,

Hierbij Romein terug. Het is een uitstekend stuk, maar in een ‘maandschrift voor letteren en kunst’ hoort het niet; De Gids, Het Tijdschr. Voor Wijsbegeerte en historische tijdschriften zouden het zeker graag nemen, zoodat de kwestie niet is dat het elders geen onderdak zou vinden.

Erger is, dat het veel te lang is. Een dergelijk interessant stuk, dat het beste in brochure-vorm zou verschijnen, verliest veel van zijn waarde wanneer je het in drieën moet lezen. Dan verliest men de draad, en het is ook niet van de abonné's te verlangen dat ze eerst de vorige nummers nog weer eens gaan overlezen. Ik oordeel naar mezelf en ik voor mij persoonlijk moet je zeggen, dat als ik een stuk als dit afgekapt in een tijdschrift zou aantreffen, ik het, juist naarmate het mij meer zou aantrekken, zou overslaan, met de gedachte: dat lees ik later wel eens, als het volledig uit en (of) separaat verschenen is.

Om al deze redenen ben ik tegen; en het spijt me, dat jij Vestdijk, met wier ik het eens ben, hebt overtuigd en hij niet jou heeft overtuigd.

Nu het stuk is aangenomen, zou ik voorstellen: niet in drieën maar in tweeën - dat is tenminste iets minder hinderlijk. Verder heb ik dan nog een paar kleine opmerkingen. Een paar keer is sprake van, ‘deze voordracht’, ‘mijn voordracht’, de voordracht die ik deze avond voor u houd enz. Als Romein dezen vorm wil handhaven is er geen bezwaar tegen, mits hij als noot bij den titel aangeeft dat dit stuk oorspronkelijk een voordracht is, en waar hij deze heeft gehouden.

Verder, in de passage over Londen, is er eenige keeren sprake van ‘elektra’: (niet van Sophocles). Dat is een uitgesproken keukenmeidisme. Laat hij dat in godsnaam veranderen in electriciteit of electrische kracht.

Ik zie je maandag ter vergadering.

Hartelijk, je Vic.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland

[15 oktober 1935]

aant.

[...]de uitgave van Forum te staken; een voortzetting van het tijdschrift onder leiding van de Nederlandsche redactie alleen kon in verband met de tijdsomstandigheden niet wenschelijk worden geacht.

Beide redacties stellen er prijs op door deze verklaring de loopende geruchten tot hun juiste proporties terug te brengen. Zij ontkennen niet, dat het tusschen hen gerezen geschil van principieelen aard is, maar willen tevens vaststellen, dat tot het opheffen van een tijdschrift, waarin beide partijen overigens steeds in goed harmonie en met toewijding konden samenwerken, niet dan na langdurige discussie en met groot leedwezen is besloten. Zij wenschen voorts hun wederzijdsche vrijheid niet te hernemen, zonder een woord van zeer hartelijken dank aan de lezers van Forum, die door hun steun de uitgave gedurende tal van jaren hebben mogelijk gemaakt, {};en aan den uitgever, die zooveel zorgen en moeite voor het tijdschrift over heeft gehad./

B.V.

Hierbij concept verklaring Nov. no., die ik ook aan de Vl. red. zond, in de hoop, dat dit stuk door *beide* partijen kan worden geteekend. Wil het mij *zoo spoedig mogelijk* met ev. amendementen in de margine terugzenden; zou je het ook even aan Zijlstra willen laten lezen? Ik heb het razend druk en moet anders nog doorslagen typen.

Bij voorbaat dank voor *snelle* afhandeling.

h.gr.

je M.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum | Het eerste vel van deze brief ontbreekt.

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Rotterdam, 9 oktober 1935

aant.

aant.

Rotterdam, 9 October 1935
Leuvehaven 34b

Beste Menno,

Door groote drukte vind ik eerst nu gelegenheid, je te schrijven.

Wat een geouwehoer direct in de pers over *Forum*! Met je aan de redactie gezonden antwoordbrief aan Zijlstra kan ik over t algemeen wel instemmen - alleen niet waar het mijzelf en mijn houding in het conflict betreft. Zonder nu in deze gedane zaken

te willen terugtreden - ook tegenover de anderen zal ik het er nu maar bij laten -, wou ik toch nog even opmerken dat ik, begrijpende het belang dat je aan de medewerking van Eddy, als mede-opzichter, hechtte, juist daardoor van inmenging mocht spreken. Niet in jouw zaken, zoals je schrijft, - maar in die van de redactie. Want hij moest de consequentie voor jou van zijn terugtrekken weten, en daardoor werd zijn aankondiging, nog vóór wij onder elkaar tot een besluit waren gekomen, een ultimatum - dat ik voor mij me niet wenschte te laten welgevallen.

Het is jammer dat jij en je brief voor dezen kant van de zaak geen oog hebben. Subjectief moge voor jou, en zelfs (maar dat betwijfel ik sterk!) heel misschien voor Eddy, geen intimidatie en inmenging bestaan hebben, objectief bestond die zeker; en van ons drieën heb ik daaruit de consequentie getrokken.

Wij zullen wel binnenkort vergaderen om een redactioneele slotverklaring op te stellen, die Doeke Zijlstra, naar hij mij vandaag zei, in verband met de loopende persgeruchten en toch liever in November dan in het laatste nr. wil hebben. Waar m.i. ook tegenover de abonné's, die nu over opheffing gelezen hebben, iets voor te zeggen valt.

Ik heb zooals je weet nog een massa inzendingen liggen, maar ik zal daar maar niets meer aan doen, vindt je niet? We zullen *toch* waarschijnlijk al moeite genoeg hebben om de aangenomen copij nog in 2 nummers onder te brengen.

Bedankt dat je dat gedicht nog hebt meegenomen het zou anders wel niet weer gekund hebben, daar mijn bundel hoogstwaarschijnlijk nog op t eind van deze maand uitkomt. En elke rijksdaalder heb ik broodnoodig.

Je laatste brief ben ik kwijt, maar ik weet nog wel ongeveer wat er in stond. Tot mijn groote spijt kan ik onmogelijk tijd vinden om een boek van de beteekenis van *Het Tweede Gezicht* zelf te bespreken. Ik moet mij helaas! Meestal wegens volkomen tijdsgebrek tot betrekkelijk onbelangrijke boeken bepalen; maar dat moeten dan perslot Nijgh en v.d. Hoeven maar zelf weten. Maar ik heb er een uitvoerige bespreking door Henny van liggen, zoodat jij hiervan niet de dupe bent. Ik zal dit zoo gauw mogelijk plaatsen, maar zit nogal krap met mijn ruimte de laatsten tijd.

Hartelijke groeten ook aan Ant,
je Vic.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Menno ter Braak
aan
Victor E. van Vriesland

Den Haag, 22 oktober 1935

aant.

Beste Vic

Dank voor spoedige behandeling van de red. verklaring. Ik moet je intusschen meedeelen, dat ik een brief van Herreman heb ontvangen, waaruit blijkt, dat de Vlamingen deze verklaring weigeren te teekenen. Hun bezwaren zijn zoo talrijk, dat ik althans geen kans zie om een gemeenschappelijk communiqué op te stellen, dat niet op de waterigste nonsens gaat lijken.

Gelukkig zijn wij het eens. (De Vlamingen schijnen onder elkaar stevig overhoop te liggen, aangezien zij elkaar de schuld geven). Alleen sta ik op de vermelding van

de katholieke zedeleer, aangezien het den lezers anders volkomen onduidelijk blijft, waarom een geschil over een bijdrage oorzaak moest worden van de opheffing van een tijdschrift! Natuurlijk ben ik bereid een andere uitdrukking te zoeken, maar ik kan je ook meedeelen, dat de Vlamingen, tenminste Herreman, juist deze uitdrukking niet wraken. Ik zou dus voorstellen het maar zoo te laten staan. Vestdijk, die vanmiddag in den Haag en bij mij was, is daar ook sterk voor.

Verder maakte ik van Vestdijks aanwezigheid gebruik om nu een verklaring op te stellen, die (bijna gelijkluidend aan de vorige) dienen kan voor de Ned. redactie *alleen*. Ik leg je die hierbij voor. Ik ben van meening, dat wij aan het eeuwige heen en weer gepraat met de Vlamingen nu maar een eind moeten maken; als zij onderling overhoop liggen, is dat hun zaak, maar wij kunnen rustig dèze verklaring namens ons drieën publiceeren. Zij bevat expres een minimum, noemt niet eens Virginia, hoewel die uit den treure in het Hbl. heeft gestaan: willen de Vlamingen hier individueel commentaar bij geven (collectief schijnen zij niet tot daden te kunnen komen), dan hebben wij, dunkt mij, de gentlemanlike houding toch tot het uiterste gedreven.

Ik maak mijn excuses, dat ik vergat den uitgever in dit communiqué te bedanken; mijn hoofd loopt langzamerhand om van dit getik over een lijk, dat netjes begraven moet worden. Natuurlijk komt hem de eer toe vóór de lezers; ik heb het gewijzigd. Wil je dezen tekst ook even doorgeven aan Zijlstra? En mij zoo spoedig mogelijk dien tekst terugzenden met je opinie? Ik hoop, dat wij het hierbij kunnen laten, want ik wil er graag een eind aan maken. Als jij accoord gaat, plaats ik het stuk in November.

h.gr.
tt.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

Victor E. van Vriesland
aan
Menno ter Braak

Rotterdam, 23 oktober 1935

aant.

aant.

Rotterdam 23 Oct. 1935

vertrouwelijk

Beste Menno,

Met je brief van gisteren ga ik accoord. Alleen blijk ik het minder gelukkig vinden, dat we zeggen dat de bijdragen ‘volgens hem in strijd kwam met de kath. zedeleer’ Dat is niet juist; herhaaldelijk hebben de heeren ontkend, dat hun bezwaren speciaal katholiek waren; Maurices argument was alleen, gemoedsbezwaar, - ‘zijn plezier zou er anders af zijn’, wij hebben herhaaldelijk geconstateerd, dat de Vlamingen in gebreke bleven (of niet in staat waren) hun bezwaren nu eens precies te formuleeren. Waarom zouden *wij* dan die taak op ons nemen dat *voor hen* te doen (waar *zij* dus op erkende *niet-principieele* gronden de samenwerking verbreken!), wat de pers-zwetserijen van de ‘voor de Vl. Onmogelijke samenwerking met den anti-papist

Ter Braak' maar versterken zou. Het is toch beter dat zij er zich nu maar zelf uitpraten! - Den lezer moet het dan maar duidelijk zijn dat de Vl bij plaatsing van een door ons aangenomen bijdrage de red. verant. Niet langer willen dragen; de redenen kunnen *wij* niet opgeven, want die zijn ook ons nooit duidelijk geworden. Laat ze dat zelf doen als ze willen of kunnen.

Overigens maak ik van dit mijn bezwaar geen principieel punt: als Vestdijk *na lezing van dezen brief*, met jou van oordeel blijft dat deze 10 woorden erin moeten blijven, leg ik me daarbij neer.

Voor het overige, hoewel betreurend dat de Vlamingen niet mee willen teekenen, ga ik met de door jou voorgestelde procedure accoord. Wij hebben de lezers een opheldering beloofd en kunnen ze niet met de door Herreman voorgestelde formule afschepen. De Vl. Moeten daar maar zien hoe zij er zich uitredden. Jammer.

Ik stuur je dit via Zijlstra die toch op de hoogte moet blijven.

Hart. gr. je

Vic.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum